

ΦΟΙΒΟΣ

ΕΠΙΜΗΝΙΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΙΕΙΑΣ,
ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΧΕΙΡΟΥ
ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΝ ΕΛΛΕΓΓΕΙ ΙΑΤΡΟΥ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Π. ΠΥΡΔΑ

Έτησία συνδρομή φράγκα 3. Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν 3,50 Προπληρωτέας

ΕΤΟΣ Θ'. — Έρ' Αθήναις τῇ 1 'Ιουλίου 1887. — 'Αριθ. 8.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έπιρροή τῆς ἡλιακῆς θερμότητος. Ἀϋπνία. Ὑπνος. Ἀρτηριαί. Ὁζαίνα. Ἱατρικὰ λαοῦ. Έκχυρσις γαστροεντερικοῦ σωλήνος. Καθαρτικὰ. Ὑσσωπος. Ἀνθρ. πότασσα. Παχύμυρον. Πείνα, δίψα. Εἰσπν. ὕδρογόνου. Νεογόν. Μέλισσαι. Ζωϊκὴ θερμότης. Ψυχωφελῇ. Νόσος, ὕγεια. Ὑγιεινὸν ἀξίωμα. Κλαίειν.

Α'. ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΙΕΙΝΗ

Έπιρροή τῆς ἡλιακῆς θερμότητος ἐπὶ τῆς ὕγειας.

Αἱ παρατηρήσεις τοῦ ἀστρονόμου Βρέμστερ καὶ τοῦ Οὐδσωνος ἐβεβαίωσαν ὅτι πάντοτε ὁ Ἥλιος οὐκ ἐκπέμπει τὸ αὐτὸ ποσὸν τοῦ θερμογόνου· ἀλλ' ὅσον ὁ Ἥλιος παρέχει πλείονας κηλίδας, τόσον πλεῖον θερμογόνου ἐκπέμπει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγιστος ἀριθμὸς τῶν κηλίδων ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ Ἥλιου ἀναφίνεται περιοδικῶς κατὰ ἑνδεκά ἔτη, διὰ τοῦτο κατὰ τὰς ἐποχὰς ταύτας ἐπισυμβαίνουνσι πανταχοῦ τῆς Γῆς μεγάλαι ἀτμοσφαιρικαὶ ταραχαί, οἷον καταιγίδες, μέγα βόρειον σέλας, ἄνεμοι, βροχαί, καὶ μεγάλη ἀλέα (ἡλιακὴ θερμότης). Αἱ βροχαί, αἱ καταιγίδες καὶ οἱ ἄνεμοι ἀρχικὴν αἰτίαν ἔχουσι τοὺς μεγάλους τότε ἐπισυμβαίνοντας καύσωνας, οἵτινες ἐξατμίζοντες μεγάλα ποσὰ ὕδατος ἐν τοῖς θερμοῖς κλίμασι παράγουσι συνάμα καὶ μέγα ποσὸν ἀτμοσφαιρικοῦ ἡλεκτρισμοῦ, ὅστις μεταφερόμενος μετὰ τῶν ἀτμῶν εἰς τοὺς πόλους, ἐπιφέρει καταψύξεις τῶν ἀτμῶν τούτων, καὶ σχηματισμὸν νεφῶν· ἐκ δὲ τῆς πληθύος αὐτῶν

καὶ τοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις ἡλεκτρισμοῦ ἐπισυμβαίνουσιν ἔκτακτοι βροχαί, πλημύραι, κλπ. Ταῦτα πάντα ἐπιδρῶσι ἐπὶ τῆς υγείας τῶν ἀνθρώπων.

Ἀναφέρει ὁ Βαλλοῦ εἰς τὸ περὶ ἐπιδημειῶν σύγγραμμά του ὅτι νοσῶν τις ὑπέστη συγκοπήν, ἅμα ἤρξατο ἐκλείψις Ἡλίου, καὶ ἔπαυσεν, ἅμα ἔληξεν ἡ ἐκλείψις.

Ἡ ἡλιακὴ θερμότης ἔχει ἴδιον χαρακτῆρα καὶ ἰδίας ιδιότητος, τῶν ὁποίων στερεῖται ἡ τεχνητὴ θερμότης (τὸ πῦρ). Ἡ ἡλιακὴ θερμότης ἔχει τὴν ιδιότητα τοῦ ἀποξηραίνειν καὶ θρήπτειν τὰς σάρκας, ἐν ᾧ τὸ πῦρ οὐ ποιεῖ τοῦτο. Διόπερ ἡ ἄλσα (ἡ ἡλιακὴ θερμότης) ἐπικαίει τὸ δέρμα, ἐν ᾧ τὸ πῦρ οὐκ ἐπικαίει· μελαίνει τὸ δέρμα, ἐν ᾧ τὸ πῦρ οὐ παράγει νόσους ἰδίας, ἐν ᾧ τὸ πῦρ οὐ τοιαύτας παράγει· ξηραίνει καὶ ἀσῆπους ποιεῖ τὰς σάρκας, ἐν ᾧ τὸ πῦρ οὐ· διόπερ τὰ ἡλιόκαυστα ἰχθύων καὶ κρεάτων γίνονται μόνον ὑπὸ τὴν ἡλιακὴν θερμότητα, ἐν ᾧ ὑπὸ τὸ πῦρ οὐ γίνονται.

Τὸ ὕδωρ, ἐὰν θερμανθῇ ὑπὸ τὴν ἡλιακὴν θερμότητα, καθίσταται ἐπιβλαβές· ἐὰν δὲ δι' αὐτοῦ γείνη λουτρὸν, καὶ τις λουσθῇ ἐν αὐτῷ, νοσεῖ, ἐν ᾧ τὸ ὕδωρ θερμανθὲν διὰ πυρὸς καθίσταται ὠφέλιμον ἐν λουτρῷ καὶ θυμῆρες καλεῖται.

Ἡ τοῦ Ἡλίου θερμότης σθεννύει τὸ πῦρ· τοῦ πυρὸς δὲ ἡ θερμότης αὖξιν τὸ πῦρ.

Ἡ ἐπὶ τοῦ σώματος ἐπιρροὴ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος διαφόρως ἐνεργεῖ κατὰ ἡλικίαν, ἔξιν, ἰδιοσυγκρασίαν, ἐνδύματα, γυμνότητα, ἐλεύθερον ἢ περικυλισμένον ἀέρα, σωμασκήαν, ἀκίνησίαν, ὑπὸ σκιάν, κλπ. Ἐπὶ τῶν φυτῶν εἶναι ἀναπόφευκτος πρὸς βλάστησιν καὶ ζῶν αὐτῶν· παρατηρήθη ὅτι τὰ δένδρα καὶ ἰδίως ἡ καστανέα ὑφίστανται ῥαγὰς καὶ σκασίματα ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ αὐτῶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ κορμοῦ, ὅπερ κεῖται πρὸς δυσμὰς τοῦ δένδρου. Ἡ ἡλιακὴ θερμότης ἔχει τὸ μέγιστον τῆς ἐνεργείας τῆς πάντοτε μετὰ μεσημβρίαν καὶ πρὸ τῆς δύσεως, διὰ τοῦτο αἱ μετὰ μεσημβρίαν ἡλιαζόμεναι οἰκίαι οὐ καλῶς ἔχουσιν.

Ἡ τοῦ Ἡλίου θερμότης ἐπιφέρει τροποποίησιν μεγάλην καὶ ἐπὶ τοῦ ἀέρος. Ἡ μεγάλη θερμότης εἰς τόπους ξηροὺς καθίστησι τὸν ἀέρα ξηρόν. Ξηρὸς ἄνθρωπος λέγεται, ὅταν οὗτος δὲν περιέχῃ ἀρκετὸν ποσὸν ἀτμοῦ ὕδατος, ὅπερ ἡ φύσις ἀπαιτεῖ ἵνα ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς ζωογόνησιν τῆς ζωικῆς υπάρξεως.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ᾖ ξηρὸς, δηλαδὴ ὅταν στερῇται ὑγρασίας, αὖξεται μεγάλως ἡ ἀδελος διαπνοὴ τοῦ σώματος καὶ βλάβαι ἐπιγίνονται ἐπὶ τῆς υγείας.

• Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ᾖ ξηρὸς καὶ πολὺ θερμὸς, ἐπιφέρει ἔτι μᾶλλον ἐπι-

βλάβη ἀποτελέσματα κατὰ τῆς υγείας. Τὰ μὲν τῆς περιφερείας τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου ὄργανα ἐξάπτονται· τὰ δὲ τοῦ κέντρου ἀδυνατοῦσι. Τὸ δέρμα ἐρυθροῦται καὶ ἐξογκοῦται ἐκ τῆς συρροῆς τῶν ὑγρῶν ἐν τοῖς τριχοειδέσιν ἀγγείοις· αὖξεται ἡ ἀδελος διαπνοὴ καὶ γίνεται ἰδρὼς περιβρέχων τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος· τοῦτο ὑποδεικνύει ὅτι ἐκορέσθη ἀτμῶν ὁ ἀμπέχων ἄνθρωπος τὸ σῶμα καὶ μὴ δυνάμενα τὰ ὑγρά ἐξατμισθῆναι διαχύνονται ὑγρά ἐπὶ τοῦ δέρματος, τὰ δὲ οὖρα καὶ αἱ τῆς βλενομεμβράνης ἐκρίσεις ἐλατοῦνται καὶ ἀναλόγως ξηραίνονται αἱ βλενομεμβράναι. Ἡ ἀναπνοὴ καταναλίσκει ἥττον ὀξύγονον, καὶ παράγεται ἥττον ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἐν μόνον ὄργανον συνεργάζεται μετὰ τοῦ δέρματος, τοῦτο ἐστὶ τὸ ἥπαρ, τὸ ὁποῖον ἐκκρίνει ἐν τῷ γαστροεντερικῷ σωλήνι πλείονα χολήν, ἥτις μεταβαίνει εἰς τὸ αἷμα. Διὰ τοῦτο ἐν Ἑλλάδι οἱ κάτοικοι τῶν παραλίων τῶν θερμῶν τόπων ὑφίστανται, ἐκτὸς τοῦ διαλείποντος πυρετοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ παθήσεις τοῦ ἥπατος, ἐν ᾧ οἱ ὄρεινοὶ μὴ ὑφιστάμενοι μεγάλῃν ξηρασίαν καὶ θερμότητα, προσβάλλονται μᾶλλον ἐξ ἐξογκώσεως τοῦ σπληνός.

Τούτου ἐνεκεν οἱ κράσεως μαλθακῆς, λεμφικῆς καὶ ὑγρᾶς ὠφελοῦνται ὑπὸ ἀέρα ξηρὸν καὶ θερμὸν, ὡς ἐστὶν ὁ τῶν παραλίων, διότι ἀποστεροῦνται τῶν περιπλέον ὑγρῶν καὶ καθίσταται τονικώτεροι, ἀποκτῶσι μείζονα ὄρεξιν, χωνεύουσι καλῶς, παχύνονται κλπ.

Οἱ δὲ αἱματώδεις καὶ χολερικοὶ κακῶς ἔχουσι καὶ ἰσχναίνουσι διαμένοντες ἐν παραλίοις· καλῶς δὲ ἔχουσι διαμένοντες ἐν ὄρεινοῖς. Ἡ πληθωρική κατάστασις ἡ συμβαίνουσα πρὸς τὰ τέλη τοῦ χειμῶνος ὑπὸ τὴν ἐπρροὴν τῆς πρώτης θερμότητος τοῦ θέρους, γιγνομένης αἵφνης, προέρχεται ἐκ τῆς αἱφνιδιαίας διαστολῆς τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων τῆς περιφερείας τοῦ σώματος.

Β'. ΥΓΙΕΙΝΗ ΕΚΑΣΤΟΥ

Περὶ αὐπνίας.

Ἡ αὐπνία διαφέρει τῆς γρηγόρεως. Ἀὐπνία ἐστὶ στέρησις ἀρκετοῦ ὕπνου. Γρηγόρεσις ἐστὶν ἡ φύσει τεταγμένη ἐνέργεια τῶν σωματικῶν καὶ ἡθικῶν δυνάμεων. Ὁ Γαληνὸς (ὅροι ἱατρικοὶ) ὀρίζει ταύτην οὕτω:

»Γρηγόρεσις ἐστὶν ἔντασις ψυχῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς πάντα τὰ μέρη καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος.»

Ἀὐπνία γίγνεται ἐκ διαφορῶν αἰτιῶν, ἥτοι ὅταν ψυχρανθῶσιν οἱ

πόδες διὰ τοῦτο ὁ ὕπνος ἐπέρχεται ταχέως, ὅταν θερμανθῶσι καλῶς οἱ πόδες διὰ καλυμμάτων κλπ. Ἐκ τούτου οἱ ἀβροδιαίτοι Ἀσιανοὶ ἐκπαλαί πρὸς ἀπόλαυσιν τερπνοῦ ὕπνου εἶχον θερμόντα, ὅστις ἐτρίβεν ἐπιδεξιῶς τοὺς πόδας ἵνα θερμανθῶσι καὶ ἐπέλθῃ ἡδὺς ὁ ὕπνος.

Ὁ Ἱπποκράτης (π. διαίτης ὅξ.) λέγει ὅτι ἡ ἰσχυρὰ ἀγρυπνία ἐπιφέρει ἀπεψίαν εἰς φαγητὰ καὶ ποτά.

Ἐν καιρῷ ἀγρυπνίας ἡ φωνὴ γίγνεται τραχεῖα διὰ τοῦτο οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μοναχοὶ οἱ ἀγρυπνοῦντες ἐν ναοῖς βαρεῖαν καὶ τραχεῖαν τὴν φωνὴν ἔχουσι ψάλλοντες.

Ἐν ἀγρυπνίᾳ, ἐὰν ἐπέλθῃ σπασμὸς ἢ παραφροσύνη, κακὸν ἐστὶ σημεῖον (Ἱππ. ἀφ. VII).

Περὶ ὕπνου.

Συστατικὸν τῆς ζωῆς ἐστὶν ὁ ὕπνος, καθ' ὃν ὅλαι αἱ δυνάμεις σωματικαὶ καὶ ἡθικαὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀναπαύονται ἵνα ἀνακτήσωσιν ὅ,τι ἀπέβαλον ἐκ τῶν δυνάμεων ἐν καιρῷ γρηγόρευσης (ἐνεργείας).

Κατὰ μέσον ὅρον 7 ὥραι ὕπνου ἀρκοῦσι πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρμονίας τῶν σωματικῶν δυνάμεων. Ὁ ὕπνος γίνεται καλὸς, ὅταν κοιμᾶται τις καὶ ἐγείρηται ἐν ὁρισμένῃ ὥρᾳ· ἐὰν γείνη ὑπέρβασις τῆς πρὸς ὕπνον τεταγμένης ἐσπερινῆς ὥρας ἐπέρχεται ἀϋπνία.

Ἐν καιρῷ ὕπνου θερμαίνονται τ' ἄκρα τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο ὁ Ὁμήρος καλεῖ τὸν ὕπνον *λιγρὸν*.

Τὰ φυσιολογικὰ αἷτια τοῦ ὕπνου οὐ καλῶς εἰσέτι ὁρίσθησαν· ἄλλως οἱ ἀρχαῖοι ὀρίζουσι ταῦτα, καὶ ἄλλως οἱ νεώτεροι (ὅρα Γαληνοῦ· ὅροι Ἱατρικοὶ § 127).

Τὸ ἐν ὕπνῳ ῥογχαλίζειν καλεῖται ῥέγκειν. Τὰ αἷτια τούτου καὶ ἡ θεραπεία εἰσέτι οὐκ εὐκρινῇ.

Ὁ ὕπνος ἐν καιρῷ νόσου ἔχει μεγάλην σημασίαν ὡς πρὸς τὴν πρόγνωσιν. Ὅταν ὁ νοστῶν κοιμηθῇ καὶ ἐξυπνήσῃ ἔχων καλεῖτερα, εἶνε σημεῖον καλόν. Ἐὰν ὅμως ἐξυπνήσῃ αἰσθανόμενος κόπωσιν, καταβολὴν τῶν σωματικῶν δυνάμεων, σημεῖον ἐστὶ κακὸν καὶ ὀλέθριον. Ὅταν νοστῶν παραλαλῇ καὶ κοιμηθῇ, καὶ ὁ ὕπνος παύσῃ τὴν παραφροσύνην, σημεῖον ἐστὶν ἀγαθόν (Ἱπποκρ. Ἀφορ. Β').

Υπάρχει καὶ ὕπνος νοσολογικὸς ἐκ νευροπαθείας. Κατὰ διαφορὰς ἐποχὰς συνήθως γυναικες καταλαμβάνονται ὑπὸ διαρκoῦς ὕπνου ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἄνευ βρώσεως καὶ πόσεως, ἐγείρονται δὲ ἄνευ δυσάρεστου ἀποτελέσματος· εἰσὶν εὐθυμοὶ, ἐργάζονται, τρώγουσι καὶ πίνουσι καλῶς καὶ πάλιν κοιμῶνται, κατακυριευόμεναι ἐκ τοῦ τοιούτου ὕπνου. Ἡ τοιαύτη νόσος καλεῖται Ἱπποκρ. *ὑπνοληψία*. Υπάρχει καὶ ἄλλο εἶδος

νοσηροῦ ὕπνου, καθ' ὃ κοιμᾶται ὁ πάσχων διαρκῶς ἐπὶ ἡμέρας καὶ μῆνας, ἄνευ βρώσεως καὶ πόσεως, καὶ κατόπιν ἐγείρεται ἄνευ μεγάλης διαταραξέως τῆς ὑγείας. Ὁ τοιοῦτος ὕπνος καλεῖται *Neladur*. Καὶ ἄλλα ὅρα Συνέκδ. Ὑγιεινὴν ἐκδ. Β'. περὶ ὕπνου.

Γ'. ΠΡΟΧΕΙΡΟΣ ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ

Περὶ Ἀρτηριῶν.

Μετὰ σφοδρότητος ἐξωθούμενον τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας πρὸς τὰ ἐντὸς τῶν ἀρτηριῶν διαστέλλει ταύτας, καὶ διερεθίζει τὰς παρεῖας αὐτῶν, αἵτινες διὰ τοῦ μέσου χιτῶνος αὐτῶν συστέλλονται καὶ τὸ ἐξωθoῦσι πρὸς τοὺς μῦς, τὰ ὀστέα, τοὺς ἀδένας, τὰς μεμβράνας κλπ. καὶ ἐν γένει εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος πρὸς θρέψιν καὶ παραγωγὴν τῶν ἐκκρινομένων ὑγρῶν. Ἀφ' οὗ δὲ διέλθῃ ὅλους τοὺς ἰστούς τῶν ὀργάνων, καὶ ἀφ' οὗ παρέξῃ ἐκάστῳ τὰ προσήκοντα μόρια πρὸς τὴν συντήρησιν καὶ ἀφαίρεσιν τὰ περιττὰ, μεταβαίνει ἐκ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὰς φλέβας, καὶ διὰ τούτων ἐπανακάμπτει εἰς τὴν καρδίαν, ἔνθεν ἐπανερχεται, καὶ οὕτω γίγνεται ἡ κυκλοφορία.

Καλεῖται *σφυγμὸς* ὁ κτύπος τῶν ἀρτηριῶν, προερχόμενος ἐκ τῆς ἐξωθήσεως τὴν ὁποίαν λαμβάνει τὸ ἀρτηριακὸν αἷμα παρὰ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, ὁ σφυγμὸς ἀποτελεῖται ἐκ δύο κινήσεων, ἐκ τῆς διαστολῆς καὶ ἐκ τῆς συστολῆς· ἀμφοτέραι γίγνονται κατὰ δὴλοι ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν ἀρτηριακῶν κλάδων, ὁ σφυγμὸς δὲν ὑπάρχει ἐπαισθητὸς εἰς τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα. (Περὶ αἵματος ὅρα Φοῖβον ἔτους Ε'. σελ. 126, 140, 158).

Ἡ ἀορτὴ εἶνε ἡ μᾶλλον παχεῖα τῶν ἀρτηριῶν. Ἐκπηγάζουσα ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, ἐν πρώτοις διευθύνεται πρὸς τ' ἄνω, παράγουσα τὰς στεφανιαίας ἀρτηρίας, διότι συστρεφόμεναι ἀποτελοῦσι στεφάνην· ἐκείθεν διέρχεται περὶ τὸν τρίτον σπόνδυλον τῶν ὁμοπλατῶν· ἔνθεν ἀνακάμπτει καὶ διευθύνεται ἀντιθέτως σχηματίζουσα τόξον καλούμενον *κατιούσαν ἀορτὴν*, ἔνθεν καταβαίνει στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς θέσεως τῆς σπονδυλικῆς στήλης, εἰσέρχεται εἰς τὴν κοιλίαν διερχομένη διὰ τοῦ διαφράγματος, καὶ φθάνουσα εἰς τὸν τελευταῖον σπόνδυλον τῶν ὀσφύων, διαιρεῖται εἰς δύο βραχίονας ὀνομαζομένους *εἰλεακαὶ ἀρτηρίαι* πρώται.

Ἐκ τῆς ἄνω ἀνιούσης ἀορτῆς ἐκπηγάζουσι τρεῖς ἀρτηρίαι, δεξιὰ ἡ βραχιοεγκεφαλικὴ, ἥτις βαίνει ἐκ τοῦ βραχίονος εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ καλεῖται *ἀνώνυμος*, διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους καὶ

σχηματίζει τὴν πρώτην καρωτίδα, καὶ τὴν ὑποκλείδιον δεξιάν, τ' αὐτὸ γίνεται καὶ πρὸς τ' ἀριστερά.

Ὅταν αἱ καρωτίδες ἀρτηρίαι πρῶται ἐξέρχονται τὰς τοῦ θώρακος κοιλότητας ἀναβαίνουνσι τὸ μῆκος τοῦ λαιμοῦ, καὶ ἀφίνουσι διάστημα πεπληρωμένον παρὰ τοῦ λάρυγγος. Ἡ καρωτὶς ἀρτηρία ἀφίχθεῖσα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γωνίας τῆς κάτω σιαγῶνος, διαιρεῖται εἰς δύο βραχίονας, εἰς καρωτίδα ἐξωτερικὴν καὶ εἰς ἐσωτερικὴν ὑποκλείδιον.

Ἡ ἐξωτερικὴ καρωτὶς παρέχει κλάδους ἀρχικοὺς, οἵτινες διαμοιράζονται εἰς τὸν λαιμὸν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον συνοδευόμενοι διὰ τῶν μεγάλων συμπαθητικῶν νέρων καὶ τοῦ ὁγδοῦ ζεύγους· ἡ ἐσωτερικὴ καρωτὶς διευθύνεται εἰς ὁχετὸν καλούμενον καρωτικόν, κείμενον ἐπὶ τοῦ ὅστου τῶν μηνύγκων· εἰσέρχεται εἰς τὸ κρανίον, καὶ παρέχει δύο ἀρτηρίας μικροτάτας, διακλαδουμένας ἐντὸς τοῦ κρανίου τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν ὀπτικῶν νέρων.

Ἡ ὑποκλείδιος ἀρτηρία παρέχει διαφόρους κλάδους, οἵτινες διευθύνονται εἰς τὸ στήθος, λαιμὸν, καὶ εἰς τὸ ἐμπρόσθιον καὶ ὀπίσθιον μέρος τοῦ ἐγκεφάλου. Αἱ κυριώτεραι εἰσὶν· ἡ μαζικὴ ἐσωτερικὴ, ἥτις παρέχει πολλὰς ἄλλας· ἡ κάτω θυροειδής, ἐξ ἧς παράγονται πολλὰι ἄλλαι ἀρτηρίαι· καὶ ἡ σπονδυλικὴ ἀρτηρία, ἥτις, διερχομένη διὰ τῶν ὀπῶν, δι' ὧν εἰσὶ τρυπημένοι αἱ ἀποφύσεις τῶν τοῦ λαιμοῦ σπονδύλων, ἀναβαίνει εἰς τὴν κοιλότητα τοῦ κρανίου, ἐνθα ἐνοῦται μετὰ τῆς σπονδυλικῆς στήλης τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἵνα σχηματίσῃ τὴν βασιλικὴν ἀρτηρίαν, καὶ παρέξῃ διαφόρους κλάδους διαμοιραζομένους εἰς τὸν ἐγκέφαλον.

Ἡ ὑποκλείδιος ἀρτηρία, ἀφ' οὗ φθάσῃ εἰς τὴν μασχάλην μεταβάλλει ὄνομα καὶ καλεῖται μασχαλική, ἀφ' οὗ ἐξέλθῃ τῆς θέσεως καλεῖται βραχιόνιος, φθάσασα εἰς τὸν πῆχυν, διαιρεῖται εἰς δύο βραχίονας, ὧν ὁ εἰς κείμενος ἐντὸς, σχηματίζει τὴν ὠλένιον, ὁ δὲ ἄλλος ἀποτελεῖ τὴν κερκιδικήν, ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς πτυχῆς τοῦ βραχίονος μέχρι τῆς παλάμης.

Ἡ ἄορτή, ἀφ' οὗ δίδῃ τὰς ὑποκλείδιους ἀρτηρίας, εἰς τὴν πρώτην καρωτίδα, καταβαίνει καὶ καλεῖται θωρακικὴ ἄορτή ἐν ὅσῳ δὲν διῆλθῃ τὸ διάφραγμα· ἐν τῇ θέσει ταύτῃ παρέχει καὶ τὰς τῶν βγόγγων ἀρτηρίας, τὰς τοῦ οἰσοφάγου, τὰς μεσοπλευρίους, καὶ τὰς τοῦ μεσοθωρακίου.

Ἀφ' οὗ ἡ ἄορτὴ διέλθῃ τὸ διάφραγμα, καλεῖται καταβαίνουσα ἄορτὴ, κατωτέρα ἢ κοιλιακὴ, ἐνθα παρέχει πολλοὺς κλάδους, ὑποδιηρημένους καὶ διεσκορπισμένους πανταχοῦ ἐν τῇ κοιλίᾳ. Ἡ κοιλιακὴ ἀρτηρία εἶνε ὁ κυριώτερος κλάδος· ἐκ ταύτης γεννᾶται ἡ

καμπύλη ἀρτηρία τοῦ στομάχου, ἡ ἥπατικὴ, ἡ σπληνικὴ, καὶ ἡ νεφρική.

Ἀφ' οὗ δὲ φθάσῃ ἐπὶ τῆς ἀρθρώσεως τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου σπονδύλου τῶν ὀσφύων ἡ ἄορτὴ, διαιρεῖται εἰς δύο βραχίονας, αἵτινες καλοῦνται εἰλεακαὶ πρῶται.

Αἱ εἰλεακαὶ πρῶται δὲν διατηροῦσι τὸν αὐτὸν ὄγκον, διαιροῦνται ὅμως εἰς δύο βραχίονας, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἐξωτερικὴν εἰλεακὴν ἀρτηρίαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν, ἡ ὁποία καλεῖται ὑπογαστρική.

Δ'. ΠΡΟΧΕΙΡΟΣ ΝΟΣΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ

Περὶ ὀζαίνης

Τὸ πάθος τοῦτο συμβαίνει οὐχὶ πάνυ σπανίως παρ' ἡμῖν. Τὰ ἀρχικὰ αἰτία εἰσὶ συνήθως ἄγνωστα, ἀπαντᾶται ὅμως μᾶλλον εἰς τοὺς ἔχοντας χοιραδικὴν κρᾶσιν.

Ἀρχεται ἐκ κατάρρου τῆς ρινός, ὅστις καθίσταται χρόνιος καὶ παράγονται κατ' ὀλίγον ἐλκώσεις ἐπὶ τῆς ρινικῆς βλενομεμβράνης. Αἱ ἀλοιώσεις αὗται ἐκπηγάζουσιν ἐκ μικροῦ ἐξανθήματος, φυομένου ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης.

Αἱ τῆς ὀζαίνης ἐλκώσεις κεῖνται συνήθως περὶ τὸ μέσον τῆς ρινός, ἐκτείνονται βαθέως καὶ προσβάλλονται τὰ ὅστα ἐκ τερηδόνος. Ἐκρέει πυώδης βλένα κιτρίνη ἢ πρασίνη βαρείας ἀποφορᾶς· ἐνίοτε καὶ αἱματόφυρτος· διὰ δὲ ἀπομύξεως ἐξέρχονται καὶ ἐφελκίδες μέλαιναί. Πόνος σπανίως ἐνυπάρχει. Προϊόντος τοῦ χρόνου καταστρέφονται ἐκ τῆς τερηδόνος τὰ ὅστα τῆς ρινός, καὶ γίνεται παραμόρφωσις ταύτης, ἥτις γίνεται σιμῇ. Συνήθως ἐν τῇ ὀζαίνῃ ἡ ὄσφρυς ἐξαφανίζεται.

Διαγινώσκεται τὸ πάθος τοῦτο διὰ τῆς ἐρεῦνης τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ρινός, ἐνθα φαίνονται τὰ ἔλκη. Διακρίνονται τῶν χοιραδικῶν ἔλκεων διότι ταῦτα κεῖνται συνήθως πρὸς τὰ κάτω τῆς ρινός παρὰ τοὺς ῥάθωνας, τὰ ὁποῖα παράγουσι φλόγωσιν, ἥτις μεταδίδεται καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἡ θεραπεία τῶν τῆς ὀζαίνης ἔλκεων βασίζεται εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς ἐπὶ τῶν ἔλκεων νοπόποιου ὕλης καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς φύσεως πρὸς ἐπούλωσιν. Πρὸς ταῦτα ὠφελοῦσιν εἰσροφῆσεις κόνεως μελομέλιτος, ὅπως τοῦτο ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν ἔλκεων. Εἰσροφῆσεις διὰ παλάμης ἢ ἐνέσεις διὰ ὑελίνου κλυστήρος ἐκ βάμματος πταρνικῆς δύο μέρη μετὰ ἑνὸς ὕδατος καὶ βάμματος Ἰωδίου σταγμάτων τινῶν.

Ἐὰν προέρχεται ἐκ χοιραδικῆς καχεξίας, δοτέον ἐσωτερικῶς τὸ ἐκ-
χύλισμα τῶν φύλλων τῆς καρύας· περὶ τῆς κατασκευῆς τούτου ὅρα
«Φοῖβον» ἔτος Β'. σελ 160) ἢ τὰ ἐξῆς καταπότια.

Λάβε ἐκχύλισματος σαρσαπαρίλλης	Δραχ.	1
» » Κασσίας	»	»
» » Γουαϊάκου	»	»
» » Σασσαφράσσου	»	»
» » Γλυκυπίκρου (dulcamarae)	»	»
» » Ρεβεντίου	»	»

Ποίησον καταπότια 60. Χρ. ἀνὰ ἐν ἡ δύο πρωὶ καὶ ἐσπέρας.

Πρὸς καταστροφήν τῆς ἀποφορᾶς γίνονται εἰσροφήσεις διὰ δια-
λύσεως ἐν ὕδατι χλωρούχου τιτάνου.

Δίαιτα· ἀπόφευγε τὴν βρώσιν ἀλυπᾶστων, ἐλαιωδῶν, πολὺ λι-
παρῶν, κλπ. τρώγε κρέας μικρᾶς ἡλικίας, ὡς μαλακὰ, ἄπεχε γά-
λακτος καὶ πολὺ ὑγρῶν φαγητῶν, πίνε λεμονάδας κλπ.

ΙΑΤΡΙΚΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Πρὸς θεραπείαν Οιδήματος

Χολὴ χοίρου ἀλειφωμένη ἐπὶ οἰδήματος ἐπώδυνου πράυνει τοὺς
πόρους καὶ διαλύει τὸ οἶδημα.

Πρὸς θεραπείαν Οιδήματος χοιραδικοῦ. Ἐπίθεε ἔμπλαστρον ἐξ ἁ-
λόης, καφουρᾶς καὶ ὀπίου.

Πρὸς θεραπείαν Οιδήματος ἄρθρων καὶ ἀγκυλώσεως

Λάβε ἰχθὺν, κέφαλον καλούμενον, ἀπόκοψον κεφαλὴν καὶ οὐρὰν,
διάσχισον καὶ ἀφαίρεσον τὴν ράχιν, πεπάλισον τετριμμένον κίμη-
νον καὶ ἐπίθεε ἐπὶ 24 ὥρας.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Διακοπὴ τῆς ἐκκρίσεως τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος,
καὶ θεραπεία.

Ἐνίοτε ἐνεκεν φλογιστικῆς καταστάσεως τῆς βλενομεμβράνης καὶ

αὐτοῦ τοῦ δέρματος ἐκ περιψύξεως ἢ ἐκ βρώσεως ἢ πόσεως ὑλῶν
τινῶν κλπ. ἐλαττοῦται ἢ καὶ καταπαύει ἡ ἐκκρίσις τοῦ γαστροεν-
τερικοῦ σωλήνος καὶ αὖξεται ἡ ἀπορρόφησις. Τὰ δὲ ἐν τοῖς ἐντέροις
περιττώματα ἀποξηραίνονται, μένουσιν ἐν αὐτοῖς πλέον τοῦ δέοντος,
γίνεται σῆψις τις καὶ ἀέρια ἀναπτύσσονται. Ἐκ τούτου παράγεται
κακουχία καὶ νόσος.

Ἵνα λοιπὸν ἐπέλθῃ θεραπεία πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ ἡ προτήκουσα
ἐκκρίσις τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος, καὶ συνάμα καὶ ἡ μαλάκυν-
σις τῶν ἐν τοῖς ἐντέροις ἐκκληρακώτων περιττωμάτων. Τὸν σκοπὸν
τούτον ἐκπληροῦσι τὰ καθαρτικὰ· τὰ ὅποια ἴδου πῶς ἐνεργοῦσι.

Πᾶν καθάρσιον δύο πρέπει ἀποτελέσματα νὰ φέρῃ, τὴν αὖ-
ξησιν τῆς ἐκκρίσεως τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος καὶ τὴν μαλά-
κυνσιν τῶν περιττωμάτων. Ἀλλὰ αἱ μὲν τῶν καθαρτικῶν ὑλῶν
αὖξάνουσι τὰς ἐκκρίσεις τῶν λεπτῶν ἐντέρων, αἱ δὲ τὰς τῶν πα-
χέων καὶ ἄλλαι τὰς ἐπὶ ἀμφοτέρων. Αἱ ἐνεργοῦσαι καθαρτικαὶ ὕλαι
ἐπὶ τῶν παχέων ἐντέρων ἐπιφέρουσι κατόπιν χαλάρωσιν. Αἱ δὲ ἐπὶ
τῶν λεπτῶν ἐντέρων οὐδὲν ἐπαισθητῶς ἐπιφέρουσι χαλαρώσεως. Εἰσὶ
δὲ καὶ ὕλαι καθαρίζουσαι καὶ τονίζουσαι.

Πάντα τὰ καλούμενα οὐδέτερα ἅλατα ἐνεργοῦσιν ὡς καθαρτικὰ
ἐπὶ τῶν λεπτῶν ἐντέρων, καὶ εἰσὶν οὐ πολὺ χαλαρωτικά· τοιαῦτα εἰ-
σὶν ἡ θεικὴ μαγνησία (ἅλας τῆς ἀγγλιτέρας), ἡ θεικὴ σόδα, ἡ θεικὴ
πότασσα, ἡ φωσφορικὴ σόδα, ἡ τρυγία (τὸ κρεμόρι) κλπ. ἐν τούτοις
κατατάσσεται καὶ ἡ σκαμμωνία.

Πάντα τὰ δραστικὰ λεγόμενα ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τῶν παχέων ἐντέ-
ρων καὶ ἐπιφέρουσι χαλάρωσιν. Τοιαῦτά εἰσιν ἡ ἱαλάππη, ἡ ἄλῳη,
ἡ κολοκύνθη κλπ.

Τὰ ἐπ' ἀμφοτέρω ἐνεργοῦντα εἰσὶ τονικά· τοιαῦτα ὕλαι εἰσὶ τὸ
ρεβέντι, ἡ σηναμικὴ, ἡ μάννα, κλπ.

Κατὰ τὸν σκοπὸν λοιπὸν χρηστέον καὶ τὸ εἶδος τῶν καθαρσίων.
Τὸ ἀσφαλέστερον καθάρσιον εἶναι τὸ συνιστάμενον ἐξ ὑλῶν τῶν
τριῶν εἰδῶν, ἡγουν ἐκ θεικῆς μαγνησίας, ἡ θεικῆς σόδας, ἐκ σηνα-
μικῆς, μάννας κλπ.

Πᾶν καθάρσιον ἐνεργεῖ ἀσφαλέστερον ἐὰν ἔχῃ ἀρωματικὴν ὕλην
πρόσθετον, διὸ προστίθεται κριάνθον, γλυκάνισον, μάραθον, κλπ.

Πᾶν καθάρσιον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπιφέρει ἐρεθισμόν ἢ καὶ
φλόγωσιν ἐπὶ τῆς βλενομεμβράνης τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος· ἐκ
τοῦ ἐρεθισμοῦ τούτου γίγνεται ἐπαύξησις τῶν ἐκκρίσεων αὐτοῦ, ἐκ
δὲ τούτων γίνονται αἱ πολλαὶ ἐκκενώσεις. Ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ τῆς
βλενομεμβράνης τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος γίγνεται ἐρεθισμὸς πρὸς
ἐκκρίσιν χολῆς καὶ παγκρεατικοῦ ὑγροῦ· ἀμφοτέρω ταῦτα μαλακνύ-

καὶ πόσεως δύναται νὰ ζήσῃ ὁ ὑγιής 8 ἕως 15 ἡμέρας· πίνων δὲ μόνον ὕδωρ δύναται ζῆσαι μέχρις 60 ἡμερῶν. Τρώγων δὲ μόνον τροφὰς ξηρὰς ἄνευ ὕδατος οὐ δύναται ζῆσαι πλέον τῶν 7 ἡμερῶν· ὁ δὲ θάνατος εἶναι σκληρότερος τοῦ διὰ στερήσεως τροφῶν καὶ ὕδατος. Τὸ Εὐαγγέλιον ὑποδεικνύει ὡς μέγα βασανιστικὸν τὴν στερῆσιν πόσεως ὕδατος διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ ἐν τῷ ἔδῃ πλουσίου καὶ τοῦ ἐκτὸς τοῦ ἔδου Λαζάρου, ὃν παρεκάλει ὁ πλούσιος βρέξαι τὸν δακτυλὸν τοῦ ὕδατος καὶ θέσαι ἐπὶ τῆς γλώσσης αὐτοῦ. (Λουκᾶς 20)

Τὸ αἶσθημα τῆς πείνης ἐλαττοῦται ἢ καὶ παύει εἰς τὰς πυρετικές νόσους. Ἡ δὲ παῦσις τῆς πείνης εἶναι ὄχι εὐχάριστον σημεῖον. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ πείνα παύει, ἡ δίψα αὐξάνει.

Ἡ στερῆσις ἀμφοτέρων ἐν νόσῳ, εἶναι κακὸν σημεῖον.

Διαφέρει ἡ πείνα τῆς δίψης ὡς πρὸς τὴν ἔδραν τῆς ὑπάρξεως. Ἡ πείνα ἐνυπάρχει ἐν τῷ στομάχῳ. Ἡ δίψα ἐν τῷ στόματι. Ὁ στερούμενος τροφῶν, ὁ πεινῶν, αἰσθάνεται ἐν τῷ στομάχῳ ὀδυνηρὸν αἶσθημα ἐπὶ τοῦ προκαρδίου (χουλιαρίου τῆς καρδίας). Ὁ δειψῶν αἰσθάνεται ξηρασίαν εἰς τὸ στόμα καὶ θερμότητα ἐπὶ τῆς γλώσσης, ἥτις εἰς τοὺς νοσοῦντας ἐπιφέρει μεγάλην βάσανον. Ἡ γλώσσα εἶναι ἐρυθρά καὶ ξηρά.

Ἡ δίψα μετὰ ἐλαττώσεως τῆς ὀρέξεως πρὸς τροφήν ἐνυπάρχει εἰς τὴν χρονίαν νόσον, τὴν καλουμένην *διαβίτην* καὶ εἰς τὰς ὀξείας φλογιστικές νόσους· ἐνίοτε ὑπάρχει καὶ εἰς φαι. ομένους ὑγιεῖς καὶ τότε καλεῖται *πολυδιψία*· ἰδίως ἐπικρατεῖ ὁ πόθος τοῦ πίνειν μετ' ἐλαττώσεως τῆς βρώσεως εἰς τοὺς μεθύσους. Ἐν δὲ τοῖς βορείοις κλίμασι εἰς τοὺς σφόδρα οἰνοπνευματοπότας, καὶ τότε ἀποτελεῖται ἡ *διψομανία*, ἥτις ἀποτελεῖ πόθον ἀκράτητον πρὸς πόσιν οἰνοπνεύματος.

Ἐνίοτε ἡ πολυπόσις ὕδατος εἶναι φυσικὴ εἰς τινάς· ἐν γένει οἱ ὑγιῶς ἔχοντες ὑδροπότηται παχύνονται.

Καύσων στόματος προέρχεται καὶ ἐκ τῆς χρήσεως φαρμάκων, οἶον κανθαρίδων, κρότωνος, εὐφορβίου, κωνείου, ὀξέων, ἀλκαλίων, φωσφόρου καὶ κυανούχου ἰωδίου. Ξηρασία γλώσσης γίνεται καὶ ἐν ἐκ τῶν ὀξέων ἀλκαλίων, νιτρικοῦ ἀργύρου, ἀλάτων χαλκοῦ, κωνείου, μηκύτων, ὀπίου κλπ.

Ἀποτελέσματα εἰσπνοῆς καθαροῦ ὑδρογόνου.

Ἡ διαρκὴς εἰσπνοὴ καθαροῦ ὑδρογόνου ἐν πρώτοις ἐπιφέρει μεταβολὴν τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς, ἥτις καθίσταται ἀδύνατος καὶ τρέμουσα.

Ὁ περίφημος Πιλάτρος, ὅστις ἐγένετο θῦμα τοῦ ἀεροστάτου, θέ-

λων δημοσίως ἐνώπιον πλήθους θεατῶν νὰ ἀποδείξῃ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν τῆς εἰσπνοῆς τοῦ ὑδρογόνου ἐπὶ τῆς φωνῆς, εἰσέπνευσε ποσὸν ὑδρογόνου καὶ ἀμέσως ἡ φωνὴ του μετεβλήθη. Ἵνα δὲ βεβαιώσῃ τοὺς παρευστῶτας ὅτι ὄντως τὸ εἰσπνεόμενον ἀέριον ἦτο ὑδρογόνον, προσήρμωσεν εἰς τὸ στόμα του σωλῆνα, καὶ προσήγγισε λαμπάδα φλέγουσαν, τὸ δὲ ἐκπνεόμενον ὑδρογόνον ἀνεφλέχθη, διότι τὸ ὑδρογόνον φύσει φλέγεται καὶ παρέχει φλόγα λύχνου. Ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ εἰσπνεύσας ὑδρογόνον ἠνωμένον μετὰ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἠθέλησε νὰ ἀναφλέξῃ αὐτὸς τὸ ἐκπνεόμενον οὕτω ὑδρογόνον, καὶ προσαρμόσας σωλῆνα εἰς τὸ στόμα του ἐπραξεν ὡς καὶ πρότερον· ἀλλ' ἤδη, ἐπειδὴ τὸ ὑδρογόνον ἦτον ἠνωμένον μετὰ τοῦ ὀξυγόνου τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐπῆλθεν ἀνάφλεξις διὰ μιᾶς ὁλοῦ τοῦ ἐν τοῖς πνεύμασι ἀερίου μετὰ κρότου, ἐξ οὗ ὑπέστη ὁ Πιλάτρος σφοδρὰν διατάραξιν.

Περιποιήσεις νεογνοῦ

(ἀπάντησις εἰς ἐρώτησιν)

Ἀφ' οὗ τὸ βρέφος ἀποχωρισθῇ ἐκ τῆς κοιλίας τῆς μητρὸς διὰ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ λώρου, πρέπει νὰ καθαρισθῇ τὸ σῶμα ἐκ τῆς καλυπτούσης αὐτὸ λιπαρᾶς ὕλης διὰ μάκτρου ἡλοιμένου δι' ὀλίγου ἐλαίου ἡμυγδάλων, βουτύρου, κρόκου ὡς κλπ. εἴτα νὰ ἐμβαπτισθῇ ἐν χλιαρῷ ὕδατι, ἔχοντι ὀλίγον οἶνον· ἐξαχθὲν σπογγίζεται διὰ μαλακοῦ πανίου καὶ ἐνδύεται.

Τρόπος ναρκώσεως τῶν Μελισσῶν ἐν ὥρᾳ συλλογῆς τοῦ μέλιτος δίχως νὰ βλάπτονται, οὔτε νὰ βλάπτωσι τὸν συλλέγοντα τοῦτο.

Εἰς διάλυσιν νιτρικῆς ποτάσης (νίτρον κοινῶς) ἐμβαφον φωτήλια ἐκ βαμβάκου, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ ξηρανθῶσιν ἀναφον, ὥστε ὁ καπνὸς νὰ προσπίπτῃ ἐπὶ τῶν μελισσῶν· ἢ καὶ ὑοσκύαμον, ἢ κωδία (ἀφχο-νοκέφαλα), τῶν ὁποίων ὁ καπνὸς προσπίπτει ἐπ' αὐτῶν· ἢ τέλος μετὰ τὸν καπνὸν τῆς νικοτιανῆς, ὅστις ἐνεργεῖ ταχέως καὶ πολὺ ἰσχυρῶς· ἀλλ' ἐνεκεν τῆς ὀξείας ὁσμῆς αὐτοῦ καὶ τῆς διαρκείας ταύτης, αἱ μέλισσαι ἐνίοτε φεύγουσιν. Ἐν τούτοις ὁ καπνὸς τῶν φωτηλίων τῆς νιτρικῆς ποτάσης εἶνε προτιμώτερος· διότι τάχιστα ναρκοῦνται αἱ μέλισσαι· ἡ μέθοδος αὕτη εἶνε βεβαίως προτιμωτέρα τῆς παρ' ἡμῶν ἐν χρήσει, γινομένης διὰ τοῦ καπνοῦ τῆς κόπρου τοῦ βοῦς (τῆς σβουνίας).

Ζωϊκή θερμότης τοῦ ἀνθρώπου

Τοῦ ὕγιους ἀνθρώπου καὶ εὐέκτου ἡ φυσικὴ θερμοκρασία εἶνε 37°, 50· κατὰ μέσον ὅρον· διότι ἡ ιδιοσυγκρασία καὶ περιστάσεις τινὲς κατὰ τι αὐξάνουσιν ἢ ἐλαττοῦσι ταύτην· ἀπὸ τῆς κατεψυγμένης ζώνης μέχρι τῆς διακεκαυμένης διαφέρει κατὰ 1° κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ I. Δαβύ.

Εἰς νοσοῦντα ἐν Εὐρώπῃ ἡ θερμοκρασία αὕτη μεταβάλλεται πολὺ, αὐξήσεις εἰς 38°, 50· δεικνυομένη διὰ τοῦ θερμομέτρου δεικνύει πυρετόν.

Εἰς 40°, 50· εἶνε βαρεῖα ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς, εἰς 41°, εἶναι ἐπικίνδυνος.

Ἡ μείζων θερμοκρασία ἀφίχθεῖσα εἰς 44°, 50· παρατηρήθη ἐπὶ ἔχοντος κατεαγμένην τὴν σπονδυλικὴν στήλην.

Εἰς τινὰς νόσους ἡ θερμοκρασία μειοῦται κάτω τῶν 37°, εἰς τὸν χολεριῶντα φθάνει 22°, 50· εἰς ἄλλην νόσον, ἐὰν ἡ θερμοκρασία καταβῇ εἰς 34°, ὁ θάνατος ἐπικαθίσταται.

Εἰς τὰ θερμὰ κλίματα εἰσέτι δὲν ἐγένοντο εὐκρινεῖς ἔρευναι· διόπερ ἡ διὰ θερμομέτρου ἐκτίμησις τοῦ πυρετοῦ εἶνε ἐπισηφής. Ἡ ἀσφαλεστέρα διάγνωσις παρ' ἡμῖν γίγνεται διὰ τῆς γνώσεως τοῦ σφυγμοῦ, ἣν διεβεβαίωσε πείρα συνεχῆς ἀπὸ τριῶν ἡδὴ χιλιάδων ἐτῶν.

ΨΥΧΟΦΕΛΗ

Παράβασις καθήκοντος τὰ ἔργα ἀμαυρόνει.

Τὰς πλείστας βλάβας κατὰ σοῦ τὰς πράττεις σὺ ὁ ἴδιος.

ΠΕΡΙ ΝΟΣΟΥ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΑΣ

Κίνησις, περιοδικότης καὶ ἁρμονία τὴν ὑπαρξιν τοῦ παντὸς ἀποτελοῦσιν. Ἡ δὲ δύναμις, ἡ ταύτην διατηροῦσα, ὁ Θεὸς ἐστίν, ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων, ὁ πανταχοῦ παρὼν. Ἡ σύμπραξις κινήσεως, περιόδου καὶ ἁρμονίας τὴν φύσιν ἀποτελοῦσι. Πᾶσα δὲ ζωὴ ζῶσα ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὑποστάσεων ἀποτελεῖται. Ἡ φύσις οὖν διατηρεῖ τὴν ζωὴν. Ἡ δὲ ἑναρμόνιος ἐνέργεια τῶν διαφόρων ὀργάνων τοῦ ζῶντος σώματος τὴν ὑγίειαν ἀποτελεῖ· ἡ δὲ βλάβη ἐνός τούτων τὴν νόσον ποιεῖ. Μίᾳς δὲ τῶν τριῶν ὑποστάσεων τῆς ζωῆς ἡ παῦσις, τὸν θάνατον ἐπιφέρει.

Ἡ μὲν ὑγίεινὴ πρὸς διατήρησιν τῆς ἁρμονίας πάντων τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἐστίν.

Ἡ δὲ θεραπευτικὴ πρὸς τὴν ἐξάλειψιν τῆς βλάβης, διὰ τῆς ἁρσεως ταύτης καὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς φύσεως καὶ πρὸς ἐπανάκαμψιν τῆς ἁρμονίας. Ἡ θεραπευτικὴ λοιπὸν καταπολεμεῖ τὴν νόσον καὶ ἐνισχύει τὴν φύσιν. Πρὸς ἐξάλειψιν ὅμως τῆς νόσου ἀνάγκη γινώσκειν τὸ μέρος, ἢ τὸ ὄργανον, τοῦ σώματος ἐνθα βλάβη ἐγένετο. Ἡ γνῶσις τῆς βλάβης καὶ τῶν αἰτίων τῶν ταύτην ἀποτελούντων ἀποτελεῖ τὴν διάγνωσιν τῆς νόσου. Ἡ ὑγίεινὴ λοιπὸν, ἡ νοσολογία, καὶ ἡ θεραπευτικὴ ἀποτελοῦσι τὴν Ἰατρικὴν.

Καὶ ἡ μὲν ὑγίεινὴ ἐστὶ περὶ τὴν γνῶσιν τῶν ὠφελίμων καὶ συντελεστικῶν πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας.

Ἡ δὲ νοσολογία περὶ τὴν γνῶσιν τῶν φαινομένων, ἢ τῶν συμπτωμάτων, τῶν ἀποτελούντων τὴν νόσον, ἥτις προέρχεται, ὡς ἐλέχθη, ἐκ τῆς μὴ ἑναρμονίου λειτουργίας τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος.

Ἡ δὲ θεραπευτικὴ ἐκ τῆς γνώσεως τῶν μέσων τοῦ ἐπαναφέρειν τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ὀργάνων τῆς ζωῆς.

Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἔχειν τοὺς πόδας σου θερμούς, καὶ τὴν κεφαλὴν ψυχράν.

Τινὲς τῶν παρ' ἡμῖν διδασκάλων μεταφράζοντες εὐρωπαϊκὰ συγγράμματα πρὸς χρῆσιν τῆς διδασκαλίας ἐπιχειροῦσιν ἐνίοτε ἐπισημονικὰ καὶ ξένα τῶν ἑαυτῶν γνώσεων. Τούτου ἕνεκα ὡς ψιττακοὶ ἀναγράφουσι πολλάκις ἀντικείμενα ὅλως διάφορα τοῦ προσηκόντως, χωρὶς καὶ ν' ἀναγνώσῃ σχετικὰ ἄλλα συγγράμματα καὶ φωτισθῶσι. Τοιοῦτός τις διδάσκαλος μετέφρασεν ἀνθρωπολογίαν πρὸς χρῆσιν τῶν διδασκομένων χωρὶς νὰ γνωρίζῃ πρόχειρον ἀνατομίαν, ὑγίεινὴν, κλπ. ἐκ τῆς ἀγνοίας δὲ ταύτης παρήχθησαν ἰδέαι τιμνὲς ὑγίεινῶν παραγγελμάτων, ἀναγομένων εἰς ψυχρὰ κλίματα, ὅλως δὲ ἀντιθέτων εἰς τὰ συγκερασμένα κλίματα. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀναφέρει ὡς κανόνα ὑγιεινῆς τάδε· «ἔχε τοὺς πόδας σου ζεστοὺς, τὴν κεφαλὴν σου κρύαν, ἀν θέλῃς νῆσαι ὑγιῆς, ἱατροῦ μὴν ἔχῃς χρεῖαν».

Ἀγνοεῖ ὁ γράψας ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦτο μετὰ ἄλλων τινῶν ἐγράφη παρὰ τῆς ἐν Σαλέρνῳ τῆς Ἰταλίας σχολῆς, τὰ ὅποια ἐπέμφοθησαν εἰς Ἀγγλίαν εἰς τὸν τότε βασιλεῖα αὐτῆς Γεώργιον ὡς ὑγιεινὰ παραγγέλματα κατὰ τὸ ψυχρὸν κλίμα τῆς Ἀγγλίας. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο οὐδόλως ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὸ ἐλληνικὸν κλίμα καὶ ἐν γένει εἰς τὰ συγκερασμένα καὶ θερμὰ κλίματα.

Διὰ ταῦτα παρ' ἡμῖν οἱ βρέχοντες καὶ περιψυχοῦντες τὴν κεφαλὴν ἰφίστανται κατ' ἀρχὰς μὲν μείωσιν αἵματος εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κεφαλῆς, κατόπιν ὅμως γίνονται συμφορίσεις, κεφαλαγία, σκοτοδινία, δυσηκοΐαι, βλάβαι ὁράσεως, κλπ. Οἱ δὲ διατηροῦντες τὴν φυσικὴν θερμότητα ταύτης ἔχουσιν ὑγιειῶς.

Παρ' ἡμῖν τὰ κρυολογήματα συνήθως προέρχονται ἐκ περιψύξεως τῶν ὁμοπλατῶν διὰ τοῦτο καὶ κοινῶς λέγουσιν, ἔχε τὰς πλάτας γεράς, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐγγώριον ἐνδυμα πολὺ διατηρεῖ θερμὰς τὰς ὁμοπλατάς διὰ τῆς φέρμελης, διὰ τοῦ γιουρδίου κλ. Ἐν τοῖς βορείοις κλίμασιν ἐκ τοῦ φύχους ὑποφέρουσιν οἱ ἐμπρόσθιοι μῦς τοῦ θώρακος, οἵτινες περιψυχθέντες σφόδρα, καθίστανται δυσκίνητοι καὶ ἐπέρχεται δύσπνοια καὶ συμφορίσις πνευμόνων. διὰ τοῦτο διατηροῦσι θερμὸν τὸν θώρακα διὰ παχέων ἐπὶ τούτου ἐνδυμάτων.

Παρ' ἡμῖν τὸ στήθος πρέπει νὰ μὴν ᾖ θερμὸν, ἀλλὰ αἱ ὁμοπλαταί. Παρὰ τοῖς βορείοις ἔχει τὸ ἐναντίον. Ἀντὶ λοιπὸν τοῦ ῥηθέντος τῶν βορείων ὑγιεινοῦ ἀξιώματος παρ' ἡμῖν ἀρμυρίζει τόδε· τοὺς πόδας καὶ τὴν κεφαλὴν ἔχε θερμὰ μετρίως, τὰς ὁμοπλατάς σου θερμὰς, τὸ στήθος σου μετρίως, ἂν θέλῃς ῥᾶσαι ὑγιῆς, ἱατροῦ μὴ ἔχῃς χρεῖαν.

Περὶ τοῦ κλαίειν

Ὅταν ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ χυθῶσι περισσότερα τοῦ δέοντος δάκρυα, τὰ ὑπερὰ παράγονται ἐκ τῶν δακρυοποιῶν ἀδένων τῶν ὀφθαλμῶν, πλεονάζουσι καὶ δὲν χύνονται, ἀπορροφούμενα διὰ τῶν δακρυαγωγῶν εἰς τὴν ῥίνα, τότε χύνονται καὶ ρέουσιν ἐκτὸς τῶς ὀφθαλμῶν ἐκ τῶν κάτω φλεφάρων, διαβρέχοντα τὰς παρειὰς τοῦ προσώπου.

Τὰ αἷτια τῆς παραγωγῆς πολλῶν δακρύων εἰσι διάφορα, οἷον οἱ ἐρεθιστικοὶ ἄτμοι, κρομμύου, καπνοῦ, σιγάπεος, καὶ λοιπά, ὁ ἐρεθισμὸς τῶν ῥωθίωνων καὶ μάλιστα ἐκ τῆς ἀποσπάσεως τριχός, ἡ λύπη, ἡ χαρὰ, καὶ πᾶσα συγκίνησις καὶ μάλιστα ἡ συγκίνησις ἐκ λύπης, ἐκ θρήνων. Εὐκολώτερον κλαίουσιν αἱ γυναῖκες, αἷτινες καὶ μάλλον θρηνοῦσιν. Ὁ Πλάτων (Πολιτ. 111) θεωρεῖ ὅτι οἱ κλαυθμοὶ καὶ οἱ θρήνοι εἰσὶν ἀναρμόδιοι εἰς ἄνδρας ἑαζέτους καὶ ἀνδρείους καὶ ὅτι ἀναγόνται εἰς τὰς γυναῖκας καὶ μὴ ἀνδρείους. Διὰ τοῦτο ὁ Πλάτων ἐλέγχει τὸν Ὅμηρον παριστῶντα τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Πρίαμον κλαίοντας καὶ θρηνοῦντας.

Τὰ δάκρυα τῶν πονούντων τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰσὶ ψυχρά. Τὰ ἐκ λύπης εἰσὶ καυστικά.

(Διεξοδικώτερον περὶ δακρύων ὅρα Συνέκδ. Ὑγιεινὴν ἐκδ. Β.)